

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук, професора,
професора кафедри кримінального права Національної академії
внутрішніх справ ВАРТИЛЕЦЬКОЇ Інни Анатоліївни
на дисертацію ЛЮБЧЕНКО Тетяни Сергіївни
на тему: «Кримінальна відповідальність за умисне знищення або
пошкодження майна захисника чи представника особи»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми. Тема, якій присвячене дослідження Т.С. Любченко, має значний науковий та практичний інтерес. Протидія кримінальним правопорушенням, пов'язаних з порушенням прав учасників кримінального процесу, впровадження механізмів забезпечення надання правової допомоги вимагає дієвого правового реагування. Європейський вектор розбудови, подальший розвиток інституцій України як правової держави ставить завдання забезпечення прав людини та громадянина на рівень державної політики.

Праця ґрунтується на положеннях Концепції реформування кримінальної юстиції України (Указ Президента України від 08.04.2008 р. № 311/2008); Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24.03.2021 р. № 119/2021); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 р.р. (Указ Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023).

Присвячене дослідженню кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи дисертаційне дослідження Т.С. Любченко є актуальним, компетентним, ґрунтовним науковим дослідженням, яке має важливе теоретичне та правозастосовче значення.

Обсяг опрацьованих дисертантом матеріалів свідчить, що автор провів дослідження обраної ним теми на достатньо високому науковому та методичному рівнях. Методологічні підходи до дослідження проблем обраної

автором теми є традиційними для кримінального права, що в значній мірі обумовило успішне написання дисертації.

Аналіз матеріалів дисертації показує, що Т.С. Любченко використана значна за обсягом загальнотеоретична та спеціальна література по темі дослідження, в тому числі праці вчених ряду зарубіжних країн. Зміст дисертаційного дослідження свідчить про вміння дисертантки критично аналізувати і сприймати положення використаних джерел. Науковий рівень рецензованої дисертації достатньо високий. Матеріал викладений чітко, доступно, логічно послідовно і юридично вивірено. Вдало виділені основні положення. Отримані автором наукові результати, висновки та пропозиції загалом заслуговують на увагу.

Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі дисертанткою розкриваються актуальність теми, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, мета і завдання дослідження, його об'єкт, предмет та методи, наукова новизна одержаних результатів, їх практичне значення, вказані апробація та публікації результатів дисертації, її структура.

Наукова новизна дисертації Т.С. Любченко полягає в тому, що на монографічному рівні проведено комплексне дослідження кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи, особливостей правової регламентації та шляхів вдосконалення кримінального законодавства. Дослідження здійснено на основі аналізу норм кримінального законодавства, наукових здобутків у теорії кримінального права.

В межах дисертаційного пошуку авторкою обґрунтовані нові теоретичні положення, уточнено зміст окремих понять та категорій, що мають кримінально-правове значення.

Висновки та пропозиції дисертантки є достатньо обґрунтованими та

заслуговують на увагу. До них можуть бути віднесені: положення щодо особливостей об'єкта у кримінальних правопорушеннях проти правосуддя, аналіз об'єктивної сторони діянь, способом вчинення яких являється знищення та пошкодження майна; окреслення змісту тяжких наслідків як кваліфікуючої ознаки досліджуваного діяння; формулювання новацій до впровадження у нормах кримінального законодавства (викладення в новій редакції ст. 399 КК України). Дисертаційне дослідження містить і ряд інших теоретично обґрунтованих і практично корисних висновків та пропозицій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Т.С. Любченко здійснено критичний аналіз результатів попередніх досліджень з цієї теми. Це дало можливість автору сформулювати окремі оригінальні висновки і пропозиції, що винесені на захист і які можуть бути використані у науково-дослідницькій; правотворчій; правозастосовній діяльності та в навчальному процесі. Практичне значення дисертаційного дослідження полягає також у тому, що отримані результати та висловлені дисертанткою рекомендації можуть бути використані у правозастосовчій діяльності органів досудового слідства та при здійсненні судочинства. Емпірична база дослідження є репрезентативною: проаналізовано статистичні дані Офісу Генерального прокурора, рішення Конституційного суду України, Державної судової адміністрації України, судових рішень, а також рішення ЄСПЛ. Методологічна основа включає діалектичний, історико-правовий, системний, порівняльно-правовий та статистичний методи, що забезпечують комплексність аналізу.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих автором. Опубліковані Т.С. Любченко праці в цілому відображають основний зміст дисертаційного дослідження. За темою дисертації її авторкою підготовлено п'ять наукових статей, які опубліковані у виданнях, визнаних ВАК України як фахові з юридичних наук, вісім тез виступів на наукових конференціях, а також науково-методичні рекомендації. Результати дисертації доповідались і обговорювались на науково-практичних конференціях, а також

на засіданнях кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ.

Основні положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертації в цілому характеризуються високим ступенем аргументованості, завершеності та доведеності.

В цілому, можна позитивно оцінити науково-теоретичну і практичну значимість дисертаційного дослідження В.С. Любченко, його наукову новизну та можливість використання пропозицій і рекомендацій дисертантки для вдосконалення чинного законодавства та практики його застосування.

Хотілося б також відмітити, що окремі положення дисертації викликають ряд питань та зауважень.

Так, викликає питання висловлена Т.С. Любченко думка, що у зарубіжному законодавстві відсутні норми, які б передбачали відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи. Дисертантка пояснює такий висновок існуванням розвинутих механізмів забезпечення гарантій діяльності захисника чи представника особи, наявність яких не вимагає конструювання спеціальної кримінально-правової норми.

В той же час, зі змісту роботи вбачається, що Т.С. Любченко проведено вибіркове порівняльне дослідження і об'єктом такого аналізу стало кримінальне законодавство окремих країн. Закономірним є питання, невже в законодавстві жодної країни немає спеціальних норм щодо охорони окремих категорій потерпілих, якими і являються захисник та представник особи при здійсненні правосуддя? Напевно, не можна робити такий категоричний висновок.

Крім того, вимагає більш глибокої аргументації пропозиція дисертантки визнати суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 399 КК, особу, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років.

Т.С. Любченко на підтвердження своєї позиції вказує на недосконалість положень ст. 22 КК, непослідовність законодавця щодо встановлення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Таке твердження вимагає більш широкого пояснення, в чому саме полягає недосконалість кримінально-правової норми, які недоліки, на думку автора, фіксуються. А також які положення закону про кримінальну відповідальність свідчать про непослідовність законодавця щодо встановлення зниженого віку кримінальної відповідальності.

Можна погодитись з думкою дисертантки, що знищуючи або пошкоджуючи майно захисника або представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням цими особами правової допомоги, неповнолітня особа розуміє цінність та важливість правосуддя, а також відносин власності як об'єкта кримінально-правової охорони. Однак, аргументація щодо глибини та повноти такого усвідомлення, щодо достатності психоемоційного розвитку особи у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, наявності життєвого досвіду, який би дозволяв особі адекватно оцінювати зміст та ознаки суспільної небезпечності діяння, виглядає не повною мірою достатньою. Адже законодавець в жодній кримінально-правовій нормі, в якій суспільно-небезпечне діяння полягає у знищенні чи пошкодженні майна, не встановлює знижений вік кримінальної відповідальності суб'єкта правопорушення. То чи дійсно існує така необхідність.

На підставі викладеного, можна констатувати, що висловлені зауваження стосуються переважно дискусійних питань теми дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку наукової новизни та практичної значимості дисертаційного дослідження Т.С. Любченко. Робота містить достатньо раціональні, витребувані правозастосовною практикою пропозиції.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. На підставі вищенаведеного вважаю, що дисертація Любченко Тетяни Сергіївни на тему: «Кримінальна відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи»: за своїм змістом

відповідає галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»; є завершеною, самостійною кваліфікованою науковою працею, що містить науково обґрунтовані результати проведених автором досліджень, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має суттєве значення для юридичної науки; відповідає вимогам, визначеним Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 № 261 (із змінами), а також наказу МОН від 12.01.2017 № 40 щодо оформлення дисертації.

Дисертантка **ЛЮБЧЕНКО Тетяна Сергіївна** заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за обраною спеціальністю.

Рецензент:

**професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, професор**

Інна ВАРТИЛЕЦЬКА

Підпис Інни Вартилецької
Заступник начальника
майор поліції

Борис Дубиня